

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В. М. Корецького**

АФНАСІЄВ Роман Володимирович

УДК: 342.9 (043.3)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ
ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, доцент
ЛУК'ЯНЕЦЬ Дмитро Миколайович,
ДВНЗ Українська академія банківської справи
Національного банку України,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ГОЛОСНІЧЕНКО Іван Пантелійович,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права

кандидат юридичних наук
ЩЕНКО Юрій Вікторович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри адміністративного права
і процесу

Захист відбудеться 23 жовтня 2010 р. о 14.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.236.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Автореферат розісланий 23 вересня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. Тарахонич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Відповідно до ст. 13 Конституції України, природні ресурси в Україні проголошені власністю Українського народу, право власності на природні ресурси виведено під особливу охорону з боку держави. Природні ресурси є особливим об'єктом права власності в Україні, створюють матеріальну основу розвитку суспільства, задовольняють його потреби. Тому сфера власності на природні ресурси потребує підвищеної уваги з боку владних інституцій. Крім того, здійснення права власності на природні ресурси зачіпає інтереси не лише окремої особи, але і публічні інтереси – суспільства і держави. Згідно зі ст. 13 Конституції України, право власності на природні ресурси здійснюється через уповноважені органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Це викликає необхідність адміністративного впливу на відносини реалізації і забезпечення права власності на природні ресурси. Недостатність та недоліки такого впливу породжують низку практичних проблем та порушень, зокрема, таких, як неправомірні операції із земельними ділянками, їх самовільний захват, використання не за цільовим призначенням, незаконна розробка родовищ корисних копалин, несанкціонована лісозаготівля тощо. Вони завдають значної шкоди окремим власникам і користувачам, а також суспільству і державі.

З практичної точки зору, досить актуальною є проблема ефективного адміністративного регулювання в сфері реалізації права власності на природні ресурси, яке потребує свого інституційного забезпечення. Діяльність по адміністративному регулюванню і забезпеченню має спиратися на відповідні наукові розробки, які в сучасній науці адміністративного права мають лише фрагментарний характер. Система та механізм адміністративного забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси в сучасних умовах поки що перебувають на стадії розроблення, до того ж гарантування цього права залишається на невисокому рівні. У зв'язку з цим набуває особливого значення наукове дослідження і законодавче удосконалення адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси. Ця категорія з'єднує в єдиний комплекс усі адміністративно-правові засоби, за допомогою яких здійснюється адміністративний вплив на суспільні відносини, що складаються з приводу об'єктів права власності на природні ресурси.

Отже, актуальність обраної теми зумовлена необхідністю системного і комплексного дослідження змісту та правової природи адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, його основних елементів – адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, а також проблем їх удосконалення і практичної реалізації.

Актуальність досліджуваної теми пояснюється ще й необхідністю розробки аргументованих пропозицій щодо законодавчого регулювання відносин у цій сфері і розробки рекомендацій по активізації забезпечувальних заходів на практиці.

Теоретичну базу дисертаційного дослідження склали наукові праці таких учених, як В. Б. Авер'янов, С. С. Алексеєв, В. І. Андрейцев, О. Ф. Андрійко, Д. Н. Бахрах, Н. В. Безсмертна, Д. В. Бусуйок, Ю. А. Вовк, В. М. Гаращук, А. П. Гетьман, С. В. Гринько, О. В. Дзера, О. Т. Зима, В. А. Зуєв, І. О. Ієрусалімова, І. І. Каракаш, С. В. Ківалов, Л. П. Коваленко, Л. В. Коваль, М. В. Колганов, Т. О. Коломoeць, В. К. Колпаков, О. І. Крассов, Д. М. Лук'янець, А. В. Малько, О. М. Мельник, В. Л. Мунтян, В. П. Непийвода, В. В. Носік, Т. І. Пашук, В. К. Попова, Б. Н. Пугинський, С. В. Разметаєв, О. В. Розгон, Л. А. Савченко, В. І. Семчик, Н. А. Сиродоев, М. Сібільов, О. Ф. Скакун, Ю. А. Тихомиров, Л. В. Томаш, Ю. С. Шемшученко, О. М. Якуба та багатьох інших.

Нормативно-правову основу дослідження складають акти конституційного, адміністративного, екологічного, цивільного законодавства України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до планових тем відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України «Розвиток демократичних засад державного управління в Україні і проблеми адміністративно-правового забезпечення» (номер державної реєстрації 0106U008728), «Система організації виконавчої влади в Україні і правові проблеми удосконалення організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0108U010352).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз змісту та правової природи адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, формулювання наукових положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення цієї сфери адміністративно-правових відносин, підвищення ефективності механізму адміністративного забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання:

визначити поняття, зміст та призначення адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси;

виділити адміністративно-правові підрежими окремих об'єктів права власності на природні ресурси та тенденції структурного об'єднання адміністративно-правових засобів в їх межах;

розкрити сутність адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, механізм і напрямки його здійснення;

виявити адміністративно-правові аспекти права власності на природні ресурси, обґрунтувати комплексний характер норм, що регламентують порядок його реалізації і забезпечення, зі значною частиною норм адміністративного права;

сформулювати поняття і визначити функції адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, виділити визначальні ознаки цієї категорії;

охарактеризувати види адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси;

розкрити сутність, зміст, умови і порядок застосування окремих адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, їх групову та міжгрупову залежність і системну взаємодію, обґрунтувати пропозиції щодо їх удосконалення;

виробити рекомендації щодо удосконалення чинного законодавства в частині адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси задля підвищення ефективності адміністративно-правового режиму їх об'єктів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси, сутність, зміст і система його складових – адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, їх нормативно-правова основа та практика їх реалізації.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять філософсько-світоглядні, загальнонаукові, спеціально-наукові та конкретно-наукові методи пізнання, зокрема, діалектичний, системний, структурно-функціональний, формально-логічний та інші методи.

Діалектичний метод і метод історичного аналізу дозволили виокремити адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси на основі виявлення закономірностей поєднання публічної і приватної складових в процесі розвитку і становлення правових підрежимів цих об'єктів. Системний метод був використаний при визначенні комплексного характеру норм, що регламентують порядок реалізації і забезпечення права власності на природні ресурси, та належності їх частини до адміністративного права, а також, в поєднанні з формально-логічним і структурно-функціональним методами – для дослідження адміністративно-правових засобів регулювання і забезпечення, з'ясування їх відповідності суспільним відносинам, виявлення зв'язків і взаємозалежностей між ними і їх групами. При вирішенні питання про засади побудови класифікації адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси були застосовані методи аналізу, синтезу та оцінки істинності результатів дослідження. При дослідженні тенденцій

розвитку окремих адміністративно-правових засобів і їх системи, шляхів удосконалення відповідного законодавства та підвищення ефективності адміністративно-правового режиму застосовувалися методи моделювання і прогнозування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній науці адміністративного права здійснено комплексне дослідження правової природи і значення адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси та його основних елементів – адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, а також проблем їх удосконалення і практичної реалізації. Елементи наукової новизни містяться в низці нових теоретичних висновків та практичних узагальнень і пропозицій:

вперше:

обґрунтовано необхідність введення в науковий обіг категорії „адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси” та розкрито авторське розуміння цієї категорії, під якою слід розуміти сукупність адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, виражених у характері і обсязі правомочностей по реалізації права власності на конкретні об'єкти, а також в його забезпеченні.

виділено адміністративно-правові підрежими окремих об'єктів права власності на природні ресурси та тенденції структурного об'єднання адміністративно-правових засобів в їх межах;

виявлено адміністративні аспекти права власності на природні ресурси, які проявляються у механізмі його реалізації і забезпечення, регламентованому нормами комплексного характеру, зі значною частиною норм адміністративного права, обґрунтовано необхідність адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси;

визначено поняття адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси в якості комплексу закріплених в законодавстві адміністративно-правових ресурсів (інструментарію і юридичних дій по його використанню) регулятивного, контрольного, забезпечувального характеру, що застосовуються в юрисдикційній діяльності уповноваженими органами виконавчої влади і місцевого самоврядування в напрямках упорядкування здійснення права власності на природні ресурси, його охорони і захисту. Виділено їх в якості основних елементів адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси та обґрунтовано призначення в механізмі забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси;

доведено, що адміністративно-правове забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси здійснюється за допомогою спеціальних адміністративно-правових засобів регулятивного та охоронно-захисного характеру в рамках адміністративно-правових підрежимів окремих об'єктів у двох основних пов'язаних і взаємообумовлених напрямках

комплексного впливу: регулювання права власності на природні ресурси – в сфері його здійснення, а також забезпечення цього права – в сфері його охорони та захисту;

дістали подальшого розвитку:

систематизація адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, сформовано їх розширену класифікацію на основну (за напрямками реалізації функцій держави в цій сфері – напрямками регулювання і забезпечення) і допоміжну (за додатковими критеріями);

положення про те, що ефективність адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси досягається узгодженим застосуванням всіх його елементів – відповідних адміністративно-правових засобів: упорядкування здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів та охорони і захисту права власності на природні ресурси;

обґрунтування доцільності застосування державного контролю, який має істотне значення для адекватного визначення і оперативного застосування адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, з'ясування їх ефективності і корегування окремих засобів в межах системи для налагодження ситуації, що потребує публічного втручання;

удосконалено:

понятійно-категорійний апарат адміністративного права в частині визначення понять „адміністративно-правовий режим”, „адміністративно-правові засоби”, рекомендовано способи удосконалення адміністративно-правових засобів, запропоновані пропозиції щодо удосконалення законодавства в сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані: у правотворчій роботі – при розробці нових та вдосконаленні і систематизації чинних нормативно-правових актів України в сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси; у правозастосовчій діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, судів щодо упорядкування здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів, охорони і захисту цього права власності; у науково-дослідній роботі – для поглиблення теоретичних розробок в напрямку підвищення ефективності адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, як основа досліджень окремих груп адміністративно-правових засобів, напрямків їх використання; у навчальному процесі – при викладанні курсів адміністративного права, адміністративної відповідальності, державного управління, екологічного права тощо у вищих навчальних закладах,

зкладах підвищення кваліфікації державних службовців; при підготовці підручників, навчально-методичних посібників, довідкової літератури, монографій.

Апробація результатів дослідження. Положення та результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні відділу проблем адміністративного права і державного управління Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені та обговорювалися на: Всеукраїнській конференції з адміністративного права „Перспективи та проблеми адміністративної реформи в Україні” (м. Запоріжжя, 1–2 березня 2007 р.; тези опубліковано); II-й Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні проблеми професійного становлення особистості сучасного юриста” (м. Суми, 12–13 травня 2007 р.; тези опубліковано); X-й Всеукраїнській науково-практичній конференції „Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 22–23 листопада 2007 р.; тези опубліковано); Міжнародній науково-практичній конференції „Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку” (м. Суми, 17–18 травня 2008 р.; тези опубліковано); Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених „Правова система України в світлі європейського вибору” (м. Київ, 13 червня 2008 р.; тези опубліковано); Міжнародній науково-практичній конференції „Держава і право” (м. Миколаїв, 27–28 листопада 2009 р.; тези опубліковано).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у шести наукових статтях, п'ять з них опубліковані у наукових фахових виданнях України, затверджених ВАК України, та шести опублікованих тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації обумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, в яких об'єднано сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (222 найменування на 23 сторінках) та одного додатку. **Загальний обсяг дисертації** становить 206 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, охарактеризовано ступінь її наукової розробки, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, методологічну базу дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів та їх теоретичне і практичне значення, зазначено відомості про апробацію та публікації положень дисертації, наведено інформацію про її структуру та обсяг.

Розділ 1. „Адміністративно-правові засади реалізації та забезпечення права власності на природні ресурси” складається з трьох підрозділів і присвячений визначенню поняття та

характеристики адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, дослідженню природи, ознак і різновидів його складових елементів, аналізу адміністративно-правових аспектів права власності на природні ресурси.

У *підрозділі 1.1. „Поняття та характеристика адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси”* досліджуються особливості адміністративно-правового регулювання діяльності по реалізації і забезпеченню права власності на природні ресурси під кутом зору його адміністративно-правового режиму. Введення в науковий обіг цієї категорії дозволяє в концентрованому вигляді виділити особливий характер правового регулювання в зазначеній сфері, показати специфіку реалізації управлінського і регулюючого впливу на відносини власності на природні ресурси, а також розкрити особливості і обґрунтувати необхідність адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси. Механізм реалізації і забезпечення права власності на природні ресурси належить до нормативних утворень, які використовують переважно адміністративно-правові механізми регулювання. Це обумовлено адміністративно-правовим характером відносин, що виникають з приводу реалізації і забезпечення права власності на природні ресурси і специфічними засобами правового регулювання цих відносин. Серед них засоби адміністративно-правового характеру мають домінуюче значення, створюючи особливий адміністративно-правовий напрямок, модель правового регулювання.

Аналіз праць науковців та чинного законодавства дав авторові можливість визначити адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси як сукупність адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, виражених у характері і обсязі правомочностей по реалізації права власності на конкретні об'єкти, а також в його забезпеченні. Розкриваючи сутність цієї категорії, автор звертається до наукового аналізу адміністративно-правових підрежимів окремих об'єктів: надр, землі, тваринного світу, вод, лісів і характерних для них груп адміністративно-правових засобів.

Підрозділ 1.2. „Адміністративно-правові аспекти права власності на природні ресурси” присвячено характеристиці права власності на природні ресурси, як об'єкта адміністративно-правового регулювання і забезпечення, та формулюванню його окремих адміністративно-правових аспектів.

Автор показує, що право власності на природні ресурси має адміністративно-правові аспекти, які проявляються у механізмах його реалізації і забезпечення. Одним із ключових аспектів адміністративного характеру правовідносин з приводу природних ресурсів є саме публічний інтерес в природних об'єктах права власності. Тому право власності на природні ресурси потребує адміністративного забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів. Дисертант, ґрунтуючись на положеннях чинного законодавства, зауважує, що

правомочності власника на природні ресурси здійснюють уповноважені на те суб'єкти – органи державної влади і органи місцевого самоврядування. В зазначених особливостях полягає адміністративний характер реалізації права власності на природні ресурси.

Аналізуючи адміністративні правовідносини, що складаються з приводу здійснення і забезпечення права власності на природні ресурси, автор виділяє дві взаємопов'язані групи таких відносин: управлінські і неуправлінські адміністративні правовідносини. Управлінські – складаються з приводу здійснення права власності на природні ресурси органами державної влади та в процесі здійснення і поряд з ним – забезпечення цього права. Неуправлінські публічно-сервісні правовідносини складаються з приводу забезпечення органами державної влади реалізації права громадян користуватися природними об'єктами права власності народу та захисту державою приватних інтересів в рамках забезпечення публічного інтересу в сфері охорони права власності на природні ресурси.

Підрозділ 1.3. „Складові адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, їх основні ознаки і різновиди” присвячений дослідженню адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, які утворюють адміністративно-правовий режим.

Автор визначає адміністративно-правові засоби забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси як комплекс закріплених в законодавстві адміністративно-правових ресурсів (інструментарію і юридичних дій по його використанню) регулятивного, контрольного, забезпечувального характеру, що застосовуються в юрисдикційній діяльності уповноваженими органами державної влади і місцевого самоврядування в напрямках упорядкування здійснення права власності на природні ресурси, його охорони і захисту. Зокрема, виділено такі засоби, як видання актів (в тому числі і індивідуальних актів, приписів), здійснення впорядкування, ведення просторово-територіального устрою, здійснення державної реєстрації відповідних прав і юридичних операцій, здійснення державного контролю та багато інших засобів.

Обґрунтовано, що теоретичне і практичне значення має класифікація адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси за напрямками реалізації функцій держави в цій сфері на засоби упорядкування здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів (зокрема, встановлення, затвердження і реалізація стандартів, нормативів, норм і правил, також умов, лімітів, тощо) та засоби охорони і захисту права власності на природні ресурси (зокрема, затвердження і впровадження державних охоронних програм, встановлення захисних смуг і припинення (обмеження) діяльності в них, тощо).

Розділ 2. „Структура адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси” складається з чотирьох підрозділів і присвячений аналізу системи

адміністративно-правових засобів впорядкування здійснення, охорони, захисту права власності на природні ресурси, дослідженню адміністративної відповідальності і державного контролю в сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

У підрозділі 2.1. *„Адміністративно-правові засоби впорядкування здійснення права власності на природні ресурси”* досліджується адміністративно-правовий регулятивний вплив в сфері здійснення права власності на природні ресурси. Автор зауважує, що основними елементами адміністративно-правового підрежиму здійснення права власності на природні ресурси є відповідні адміністративно-правові засоби впорядкування здійснення права власності на природні ресурси, під час якого створюються позитивні публічні умови для такого здійснення. За допомогою цих засобів держава врегульовує відносини, задовольняючи як публічні, так і приватні інтереси в зазначеній сфері.

Дисертант обґрунтовує поділ зазначеної групи засобів на дві підгрупи: адміністративно-правові засоби, за допомогою яких створюються умови для публічного використання та публічного розпорядження правом власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів (зокрема, затвердження і впровадження балансів, схем комплексного використання об'єктів, введення спеціального і загального користування по відношенню до окремих природних ресурсів, тощо), а також адміністративно-правові засоби, за допомогою яких створюються публічні умови сприяння приватним суб'єктам у належному, відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів, здійсненні права власності на природні ресурси (зокрема, діяльність по встановленню, реалізації і забезпеченню правил, норм, умов, лімітів, квот, тощо). В цьому підрозділі проаналізовано систему адміністративно-правових засобів упорядкування здійснення права власності на природні ресурси, окреслено актуальні практичні проблеми цієї сфери і пропозиції щодо їх вирішення.

Підрозділ 2.2. „Адміністративно-правові засоби охорони, захисту права власності на природні ресурси” присвячено аналізу системи адміністративно-правових засобів, за допомогою яких держава забезпечує охорону і захист природних ресурсів і права власності на них.

Автор робить висновок, що адміністративно-правова охорона і захист права власності на природні ресурси – це передбачена законодавством України складна і багатогранна система адміністративно-правових засобів, що застосовуються уповноваженими органами державної влади і органами місцевого самоврядування, спрямованих на збереження власності на природні ресурси і запобігання її пошкодженню або знищенню, оптимізацію якісного стану природних ресурсів, відновлення їх і відтворення при раціональному використанні, припинення протиправної діяльності відносно об'єктів права власності на природні ресурси і застосування покарання до винних осіб, а також публічну організацію управлінської діяльності в сфері охорони в тому числі і

з приводу доцільного організуючого впливу на всіх суб'єктів, що здійснюють право власності на природні ресурси.

Залежно від виду державного примусу, мети застосування та способу адміністративно-правового забезпечення, в одних випадках адміністративно-правова охорона і захист права власності на природні ресурси забезпечується засобами організаційного і адміністративно-попереджувального (запобіжного) характеру (зокрема, планування, прогнозування охорони, організація проведення санітарної діяльності в лісах, тощо), в інших – адміністративно-правовими засобами припинення і відновлення (зокрема, припинення діяльності, права, організація відновлювальних робіт, тощо), в третіх – засобом адміністративної відповідальності.

Проведений аналіз системи засобів охорони, захисту права власності на природні ресурси, а також практики їх застосування, дозволив дослідити їх потенціал та визначити напрямки подальшого реформування.

У *підрозділі 2.3. „Адміністративна відповідальність у системі засобів забезпечення права власності на природні ресурси”* аналізується крайній примусовий адміністративно-правовий засіб реалізації охоронної функції держави – застосування адміністративної відповідальності. Він полягає у вжитті заходів адміністративного стягнення до винної особи з метою її покарання за вчинене правопорушення, а також попередження повторення правопорушення з боку такої особи та інших осіб. Проведене дослідження дозволило дисертанту запропонувати зміни до КУпАП.

При аналізі цього специфічного адміністративно-правового засобу автор виходить з позицій охоронно-захисної, каральної, управлінської, публічно-сервісної концепцій адміністративної відповідальності. Обґрунтовано багатопланове розуміння застосування адміністративної відповідальності в якості засобу реалізації примусового методу державного управління, засобу забезпечення прав та інтересів суб'єктів у відносинах, що знаходяться поза межами державного управління в сфері відносин власності на природні ресурси, засобу застосування каральних санкцій за вчинення адміністративного проступку в цій сфері, а також засобу охорони права власності на природні ресурси і, в цілому, забезпечення такого права.

Дисертант доводить, що застосування адміністративної відповідальності є невід'ємною складовою механізму адміністративно-правового забезпечення права власності на природні ресурси. Будучи ефективним адміністративно-правовим засобом, адміністративна відповідальність не є панацеєю від усіх негараздів і має застосовуватися в узгодженій системі з іншими адміністративно-правовими засобами забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

У *підрозділі 2.4. „Державний контроль у сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси”* акцентується увага

на з'ясуванні найбільш актуальних і проблемних питань державного контролю в розглядуваній сфері.

Обґрунтовано, що застосування контролю дозволяє правильно визначати і оперативно застосовувати належні адміністративно-правові засоби забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, з'ясувати їх ефективність і динамічно корегувати окремі засоби в межах системи для налагодження ситуації, що потребує публічного втручання. Тому державний контроль в цій сфері – це універсальний адміністративно-правовий засіб, який є необхідним елементом адміністративно-правових підрежимів усіх об'єктів права власності на природні ресурси, застосовується в галузі державного управління, а також в неуправлінській сфері, і полягає у спостереженні, аналізі, перевірці об'єктів контролю. Особливості такого контролю полягають у запровадженні його стосовно окремих природних об'єктів, у поширенні його на всіх без винятку власників (користувачів) природних ресурсів незалежно від їх публічної підпорядкованості, у функціонуванні спеціальних державних органів контролю.

В цьому підрозділі визначено природу окремих поширених форм та методів (засобів) контролю і їх комбінацій, таких як здійснення перевірок, інспектування, обстеження, ведення державного моніторингу, організація і проведення державної експертизи, проаналізовано їх значення, а також сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності контролю у сфері адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси.

У **Висновках** сформульовані найбільш суттєві результати і положення дисертаційного дослідження, наведені теоретичні узагальнення та нові підходи до вирішення наукового завдання щодо адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси. До найголовніших з них можна віднести:

1. Запропоновано вперше визначити адміністративно-правовий режим об'єктів права власності на природні ресурси, як сукупність адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, виражених у характері і обсязі правомочностей по реалізації права власності на конкретні об'єкти, а також в його забезпеченні. Адміністративно-правові підрежими окремих об'єктів права власності на природні ресурси складаються із закріпленої в законодавстві сукупності взаємодіючих адміністративно-правових засобів. Ці засоби упорядковують правовідносини, гарантують належне, тобто відповідне вимогам законодавства і публічних інтересів, здійснення права власності на природні ресурси і комплексну охорону та захист такого права.

Адміністративно-правове забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси полягає в упорядкуванні здійснення права власності на природні ресурси, в створенні державою, за допомогою адміністративно-правових засобів, позитивних публічних умов

для здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів, а також в охороні і захисті цього права власності.

2. Визначено адміністративні аспекти права власності на природні ресурси, які проявляються у механізмі його реалізації і забезпечення. В адміністративному аспекті право власності на природні ресурси передбачає і гарантує право держави від імені Українського народу за допомогою адміністративно-правового механізму, представницьким шляхом здійснювати можливі правомочності власника щодо природних ресурсів через управлінські субординаційні адміністративні правовідносини. Через неуправлінські публічно-сервісні адміністративні правовідносини ним забезпечується реалізація органами державної влади конституційного права кожного громадянина користуватися природними ресурсами, і виконувати дієвий захист державою приватних інтересів кожного індивіда в суспільстві в рамках забезпечення публічного інтересу в сфері системної охорони права власності на природні ресурси, як основного національного багатства. Хоча право власності традиційно вважається інститутом цивільного права, норми, що регламентують порядок реалізації і забезпечення права власності на природні ресурси мають комплексний характер і значна їх частина відноситься до адміністративного права. Фактично адміністративні аспекти зазначеного права власності обумовлюють особливості механізму його адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації.

3. Адміністративно-правові засоби забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси – комплекс закріплених в законодавстві адміністративно-правових ресурсів (інструментарію і юридичних дій по його використанню) регулятивного, контрольного, забезпечувального характеру, що застосовуються в юрисдикційній діяльності уповноваженими органами державної влади і місцевого самоврядування в напрямках упорядкування здійснення права власності на природні ресурси, його охорони і захисту. За їх допомогою задовольняються публічні і приватні інтереси суб'єктів права власності на природні ресурси, суспільства і держави, а саме: упорядковуються відносини, створюються надійні умови як для публічного здійснення права власності на природні ресурси (їх використання і розпорядження), так і публічні умови сприяння іншим (приватним) суб'єктам у належному, відповідному до вимог законодавства і публічних інтересів, здійсненні цього права, у тому числі, гарантується продуктивне, ощадливе, економне, екологічно безпечне використання природних ресурсів та їх постійне відтворення, а також охороняється і захищається право власності на природні ресурси.

4. Запропонована класифікація адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси за напрямками реалізації функцій держави в цій сфері (основна класифікація), яка має такий вигляд:

1) адміністративно-правові засоби упорядкування здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів:

а) адміністративно-правові засоби, за допомогою яких створюються умови для публічного здійснення (використання, розпорядження) права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів (наприклад, затвердження і впровадження балансів, схем комплексного використання об'єктів, введення спеціального і загального користування, встановлення (зміна) основного цільового призначення об'єктів, здійснення державної реєстрації, надання гірничих відводів, надання дозволів, ліцензій, тощо);

б) адміністративно-правові засоби, за допомогою яких створюються публічні умови сприяння приватним суб'єктам у належному, відповідному до вимог законодавства і публічних інтересів, здійсненні права власності на природні ресурси (наприклад, діяльність по встановленню, запровадженню і забезпеченню стандартів, нормативів, умов, лімітів, квот, здійснення зонування, тощо);

2) адміністративно-правові засоби охорони і захисту права власності на природні ресурси:

а) адміністративно-правові засоби організаційного і попереджувального (запобіжного) характеру (наприклад, планування, прогнозування охорони, затвердження і впровадження державних охоронних програм, організація проведення санітарної діяльності, тощо);

б) адміністративно-правові засоби припинення і відновлення (наприклад, припинення діяльності підприємств або заборона введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що впливають на стан природних ресурсів, заборона скидання у водні об'єкти відходів і сміття, організація відновлювальних робіт, тощо);

в) адміністративно-правовий засіб відповідальності (накладення різних видів стягнень на суб'єктів за вчинені адміністративні правопорушення).

Допоміжна класифікація може здійснюватися за критеріями класифікації правових засобів взагалі, як категорії, які можуть застосовуватися і при класифікації адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, наприклад, за видом правового регулювання, за характером, за значимістю наслідків, за часом дії, за кількістю використання, тощо.

5. Адміністративно-правове забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси здійснюється в рамках адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси. Держава застосовує правові засоби регулятивного та охоронно-захисного характеру, які утворюють адміністративно-правові підрежими здійснення та охорони і захисту права власності на природні ресурси. Виділено два основні взаємообумовлені напрями комплексного адміністративно-правового впливу: регулювання права власності на природні ресурси – в сфері його здійснення, а також забезпечення цього права – в сфері його охорони та захисту. Відокремлення здійснення від охорони, а регулювання від забезпечення – умовне і розглядається „як дві сторони однієї медалі”.

6. До першого напрямку адміністративного впливу належать адміністративно-правові засоби упорядкування здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів. З одного боку, держава створює умови для публічного здійснення права власності на природні ресурси відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів, тобто сприятливі умови для його публічного використання і публічного розпорядження цим правом в особі уповноважених органів державної влади або органами місцевого самоврядування. З іншого боку, за допомогою цих засобів, держава створює публічні умови сприяння приватним суб'єктам у належному, відповідно до вимог законодавства і публічних інтересів, здійсненні права власності на природні ресурси.

7. Напрямок адміністративного забезпечення права власності на природні ресурси представлений адміністративно-правовими засобами охорони і захисту. Адміністративно-правову охорону і захист права власності на природні ресурси визначено як передбачену законодавством України складну і багатогранну систему адміністративно-правових засобів, що застосовуються уповноваженими органами державної влади і органами місцевого самоврядування, спрямованих на збереження власності на природні ресурси і запобігання її пошкодженню або знищенню, оптимізацію якісного стану природних ресурсів, відновлення їх і відтворення при раціональному використанні, припинення протиправної діяльності відносно об'єктів права власності на природні ресурси і застосування покарання до винних осіб, а також публічну організацію управлінської діяльності в сфері охорони в тому числі і з приводу доцільного організуючого впливу на всіх суб'єктів, що здійснюють право власності на природні ресурси.

Адміністративно-правові засоби охорони, захисту права власності на природні ресурси розглянуто в системі, яка складається з наступних груп примусових засобів: організаційного і попереджувального (запобіжного) характеру, засобів припинення і відновлення, а також засобу застосування адміністративної відповідальності.

8. Встановлено, що інтереси охорони і захисту права власності на природні ресурси обумовлюють потребу поетапного реформування відповідних адміністративно-правових засобів в напрямках вдосконалення адміністративного законодавства. Необхідно передбачити чітку і деталізовану систему таких засобів, створення цілісної взаємоузгодженої системи уповноважених органів державної влади (місцевого самоврядування), що здійснюють охорону і захист права власності на природні ресурси з одночасним розширенням і конкретизацією їхньої компетенції та поліпшенням механізму їх діяльності. Наприклад, Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” варто структурно доповнити розділами про систему (види) засобів охорони, про порядок їх застосування, про відповідальність за порушення цього порядку. Проте більш вдалим шляхом вирішення цієї проблеми є розробка і прийняття спеціального закону, наприклад, „Про засоби охорони об'єктів права власності на природні ресурси”, до якого

включити наступні розділи: Загальні положення; Система (види) засобів охорони об'єктів права власності на природні ресурси; Повноваження державних органів в галузі охорони об'єктів права власності на природні ресурси; Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі охорони об'єктів права власності на природні ресурси; Порядок застосування засобів охорони об'єктів права власності на природні ресурси; Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони об'єктів права власності на природні ресурси.

9. Система засобів групи припинення і відновлення попередньо в збиральному характері законодавством України не встановлюється, а виводиться аналітичним шляхом. У зв'язку з цим існує нагальність проблеми реформування чинного законодавства в цьому аспекті, наприклад, постанови ВР України „Про затвердження порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища” від 29.10.1992 р. Так, в сучасних умовах, з огляду на вимоги п. 5, 7, 8, 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України, вказана постанова має бути приведена у відповідність до Конституції України, тобто прийнята в редакції закону. При цьому назву і зміст можна зберегти, але доречніше – змінити, наприклад, розробити і прийняти Закон України „Про засоби припинення правопорушень у сфері забезпечення права власності на природні ресурси”. Також, враховуючи зазначене, потрібно внести системні зміни й доповнення до окремих кодексів і законів: Земельного, Водного, Лісового кодексів, кодексу України „Про надра”, законів України „Про охорону навколишнього природного середовища”, „Про природно-заповідний фонд”, „Про тваринний світ”, тощо, де визначити чіткий перелік таких засобів в окремих сферах.

10. В адміністративно-правовому режимі об'єктів права власності на природні ресурси засіб застосування адміністративної відповідальності посідає особливе місце з огляду на його функціональне призначення та правову природу. Метою його застосування є узгодження і взаємодія приватних і публічних інтересів у процесі здійснення права власності на природні ресурси, забезпечення законності і утвердження правопорядку. Адміністративна відповідальність розуміється в якості правового засобу багатопланово, як засіб реалізації примусового методу державного управління, засіб забезпечення прав та інтересів суб'єктів у відносинах, що знаходяться поза межами державного управління в сфері відносин власності на природні ресурси, засіб застосування каральних санкцій за вчинення адміністративного проступку в цій сфері, а також засіб охорони права власності на природні ресурси і, в цілому, забезпечення такого права.

11. Обґрунтована необхідність законодавчої систематизації складів адміністративних правопорушень в сфері забезпечення права власності на природні ресурси і зведеної правової регламентації в єдиному нормативному акті. Існуючі склади потребують системного наукового аналізу і адекватній сучасним реаліям зміні. В сучасних умовах набуває практичного поширення

такий спосіб порушення права власності на природні ресурси, як їх самовільне заняття (захоплення). Тому запропоновано доповнення КУпАП наступними диспозиціями статей.

Статтю 53-1 КУпАП поділити на дві частини. Диспозицію частини першої викласти в такій редакції: самовільне зайняття земельної ділянки або використання земельної ділянки без оформленого в установленому порядку документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації. Частина друга: використання земельної ділянки в господарській діяльності без документів, що дозволяють здійснення господарської діяльності.

Диспозицію ст. 49 КУпАП доповнити словами: самовільне захоплення лісних ділянок.

Обґрунтовано збільшення адміністративних штрафів за вказані незаконні дії. Це наблизить адекватність відповідальності реальному обсягу спричиненої такими діями шкоди, а також підвищить конкуренцію між інтересом порушника вчинити адміністративний проступок і інтересом уникнути настання несприятливих наслідків від застосування каральних санкцій за його вчинення.

Запропоновано доповнити КУпАП ст. 53-4 «Незаконний відвід земельних ділянок». Частина 1 цієї статті має передбачати відповідальність власне за незаконний відвід земельних ділянок, ч. 2 – за незаконний відвід земельних ділянок особливо цінних земель, земель в охоронних зонах, зонах санітарної охорони, санітарно-захисних зонах чи зонах особливого режиму використання земель.

12. Обґрунтована необхідність реформування правового регулювання адміністративної відповідальності юридичних осіб у сфері забезпечення права власності на природні ресурси, в тому числі систематизації правопорушень та адміністративних стягнень, удосконалення процедури їх застосування. Результатом такого процесу реформування має стати внесення системних змін і доповнень до чинного КУпАП, де в особливій частині передбачити окремі склади адміністративних правопорушень в сфері забезпечення права власності на природні ресурси, а в загальній – серед суб'єктів адміністративного правопорушення визначити підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, враховуючи їх особливості. Подібна позиція має зберегтися і в перспективі, при прийнятті нового кодифікованого нормативно-правового акту в сфері адміністративної відповідальності.

13. Застосування державного контролю дозволяє правильно визначати і оперативно застосовувати належні адміністративно-правові засоби забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, з'ясовувати їх ефективність і динамічно корегувати окремі засоби в межах системи для налагодження ситуації, що потребує публічного втручання. Метою є не допустити в сфері контролю діяльності суб'єктів за межами заданих параметрів, забезпечити таку діяльність в рамках законності і публічних інтересів, попередити можливі відхилення, а у

випадку їх виявлення – усунути негативні наслідки. Державний контроль у сфері забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси – це універсальний адміністративно-правовий засіб, який є необхідним елементом адміністративно-правових підрежимів усіх об'єктів права власності на природні ресурси, застосовується в галузі державного управління, а також в неуправлінській сфері, і полягає у спостереженні, аналізі, перевірці об'єктів контролю. Різноманітні форми та методи (засоби) контролю і їх комбінації залежать від природи контрольних органів, характеру і особливостей галузі запровадження контролю, його мети, стадії контрольної діяльності. Особливості державного контролю в цій сфері полягають у запровадженні контролю стосовно окремих природних об'єктів, у поширенні контролю на всіх без винятку власників (користувачів) природних ресурсів незалежно від їх публічної підпорядкованості, у функціонуванні спеціальних державних органів контролю.

14. Комплексне розроблення вказаних положень в сукупності сприяють вирішенню однієї з важливих задач адміністративно-правової науки, яка полягає у визначенні напрямків подальшого підвищення ефективності адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, адміністративного забезпечення і регулювання реалізації права власності на ці об'єкти. Високий ступінь такої ефективності має досягатися узгодженим застосуванням всіх елементів адміністративно-правового режиму – відповідних адміністративно-правових засобів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Афанасієв Р. В. Щодо публічного аспекту права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 9. – С. 128–132.
2. Афанасієв Р. В. Деякі аспекти адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Юридична Україна. – 2008. – № 3. – С. 39–44.
3. Афанасієв Р. В. Адміністративно-правові засоби забезпечення права власності на природні ресурси: поняття, сутність, істотні ознаки / Р. В. Афанасієв // Юридична Україна. – 2008. – № 8. – С. 17–22.
4. Афанасієв Р. В. Адміністративно-правова охорона права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Юридична Україна. – 2009. – № 9. – С. 25–30.
5. Афанасієв Р. В. Щодо класифікації адміністративно-правових засобів забезпечення права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 9. – С. 54–57.
6. Афанасієв Р. В. Окремі теоретичні аспекти права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1. – С. 77–81.

7. Афанасієв Р. В. Про публічний характер здійснення і захисту права власності на природні ресурси в світлі адміністративної реформи / Р. В. Афанасієв // Перспективи та проблеми адміністративної реформи в Україні : зб. тез доповідей Всеукраїнської конф. з адміністративного права, 1–2 березня 2007 р., Запоріжжя / за заг. ред. С. М. Тимченка і Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – С. 11–13.

8. Афанасієв Р. В. Щодо публічного аспекту права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Актуальні проблеми професійного становлення особистості сучасного юриста : зб. тез за матеріалами II Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Суми, 12–13 травня 2007 р.) / Сумський юрид. ф-тет Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. – Суми : Вид-во „Слобожанщина”, 2007. – С. 57–59.

9. Афанасієв Р. В. Деякі аспекти адміністративно-правового режиму об’єктів права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей X Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Суми, 22–23 листопада 2007 р.) / Українська академія банківської справи НБУ. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2007. – С. 44–46.

10. Афанасієв Р. В. Адміністративно-правові засоби забезпечення права власності на природні ресурси: поняття, сутність, істотні ознаки / Р. В. Афанасієв // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку : зб. тез за матеріалами Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Суми, 17–18 травня 2008 р.) / Сумський юрид. ф-т Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. – Суми : Вид-во „Мрія-1”, 2008. – Ч. 1. – С. 324–327.

11. Афанасієв Р. В. Деякі аспекти класифікації адміністративно-правових засобів забезпечення права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Правова система України в світлі європейського вибору : зб. тез за матеріалами Всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих учених (м. Київ, 13 червня 2008 р.) / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Вид-во „Юридична думка”, 2008. – С. 258–262.

12. Афанасієв Р. В. Адміністративна відповідальність в складі адміністративно-правових режимів об’єктів права власності на природні ресурси / Р. В. Афанасієв // Держава і право : зб. тез Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27–28 листопада 2009 р.) / Миколаївський навчальний центр ОНЮА. – Миколаїв : Вид-во „Іліон”, 2009. – С. 152–153.

Афанасієв Р. В. Адміністративно-правовий режим об’єктів права власності на природні ресурси. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України. – Київ, 2010.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси. Зокрема, у роботі визначено адміністративно-правові аспекти права власності на природні ресурси, розкрито сутність адміністративно-правового забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, механізм і напрямки його здійснення, дано поняття та характеристику адміністративно-правового режиму об'єктів права власності на природні ресурси, досліджено сутність, зміст і систему його складових елементів – адміністративно-правових засобів забезпечення і регулювання реалізації права власності на природні ресурси, їх нормативну основу та практику їх реалізації.

Ключові слова: адміністративно-правовий режим, підрежим, адміністративно-правові засоби, адміністративно-правова охорона, адміністративна відповідальність, державний контроль, адміністративне регулювання, забезпечення права власності.

Афанасиев Р. В. Административно-правовой режим объектов права собственности на природные ресурсы. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины. – Киев, 2010.

Диссертация посвящена комплексному исследованию административно-правового режима объектов права собственности на природные ресурсы. В работе раскрыты административные аспекты права собственности на природные ресурсы, проанализировано сущность административно-правового обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы, механизм и направления его осуществления. Предложено авторское понимание административно-правового режима объектов права собственности на природные ресурсы как совокупности административно-правовых средств обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы, выраженных в характере и объеме правомочностей по реализации права собственности на конкретные объекты, а также в его обеспечении. Охарактеризовано административно-правовые подрежимы отдельных объектов права собственности на природные ресурсы и тенденции структурного объединения административно-правовых средств в их пределах.

Особое место в диссертации занимает исследование сущности, содержания и системы административно-правовых средств обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы, под которыми следует понимать комплекс закрепленных в законодательстве административно-правовых ресурсов (инструментария и юридических действий по его использованию) регулятивного, контрольного, обеспечительного характера, что применяются в юрисдикционной деятельности уполномоченными органами исполнительной

власти и местного самоуправления в направлениях упорядочивания осуществления права собственности на природные ресурсы, его охраны и защиты. Охарактеризовано их в качестве составных элементов административно-правового режима, проанализировано их нормативную основу, практические проблемы реализации, раскрыто их значение в механизме обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы.

Рассмотрено осуществление административно-правового обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы в рамках их административно-правового режима. Государство применяет правовые средства регулятивного и охранно-защитного характера, которые формируют административно-правовые подрежимы осуществления и охраны права собственности на природные ресурсы. Выделено два основных взаимосвязанных направления комплексного административно-правового воздействия: регулирование права собственности на природные ресурсы – в сфере его осуществления, а также обеспечение этого права – в сфере его охраны и защиты.

Обосновано положение о том, что применение государственного контроля позволяет правильно определять и оперативно применять надлежащие административно-правовые средства обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы, выяснять их эффективность и корректировать отдельные средства в пределах системы.

Сделан вывод о том, что эффективность административно-правового режима объектов права собственности на природные ресурсы должна достигаться согласованным применением всех его элементов – соответствующих административно-правовых средств: упорядочивания осуществления права собственности на природные ресурсы в соответствии с требованиями законодательства и публичных интересов, а также охраны и защиты права собственности на природные ресурсы, группы которых и отдельные средства, их содержание, условия, порядок применения проанализированы в диссертации, рекомендовано способы их усовершенствования.

Внесены предложения по усовершенствованию законодательства в сфере административно-правового обеспечения и регулирования реализации права собственности на природные ресурсы.

Ключевые слова: административно-правовой режим, подрежим, административно-правовые средства, административно-правовая охрана, административная ответственность, государственный контроль, административное регулирование, обеспечение права собственности.

Afanasijev R. V. Administrative-Legal Regime of Objects of the Property Right to Natural Resources. – Manuscript.

Thesis for a Candidate's Degree in Law, speciality 12.00.07. – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – V. M. Koretz'ky Institute of State and Law NAS of Ukraine. – Kyiv, 2010.

The dissertation is devoted to the studies of the administrative-legal regime of objects of the property right to natural resources. In particular, it was defined the administrative-legal aspects of the property right to natural resources; it was exposed the nature of the administrative-legal securing and regulation of the implementation of the property right to natural resources, the mechanism and trends of its realization; it was given the definition and characteristic of the administrative-legal regime of objects of the property right to natural resources; it was examined the essence, content and the system of its components – administrative-legal means of securing and regulation of the implementation of the property right to natural resources, their legislative basis and the practice of their realization.

Key words: administrative-legal regime, subregime, administrative-legal means, administrative-legal protection, administrative liability, State control, administrative regulation, securing the property right.

Підписано до друку 20.09.2010 р.

Формат 60 × 84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman.

Умов.-друк.арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9

Тираж 150 прим..

Зам. 269/1

ВАТ “Сумська обласна друкарня”. 40021, м. Суми, вул. Кірова, 215.

Відруковано у РЦ ВАТ “Сумська обласна друкарня”,
40030, м. Суми, вул. Кузнечна, 2. Тел./ факс: 22-21-42.